

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Viite: EV 110/2018 vp - HaVM 12/2018 vp

Sisäministeriön selvitys nuohousuudistuksen vaikutuksista

Eduskunta edellytti pelastuslain muuttamisesta annettua lakia koskevassa vastauksessaan (EV 110/2018 vp), että hallitus tarkkaan seuraa nuohousta koskevan lainsäädännön uudistamisen vaikutuksia erityisesti paloturvallisuuteen sekä nuohouspalvelujen saatavuuteen, laatuun ja hintaan. Uudistuksen toimeenpanosta on annettava kirjallinen selvitys hallintovaliokunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä. Eduskunta edellytti lisäksi hallituksen selvittävän, onko nuohousrekisterille jatkossa tarvetta sekä miten nuohouspalvelujen asiakas voi varmistaa, että palveluntarjoaja täyttää nuohoojan kelpoisuudelle asetet vaatimukset.

Nuohousta ja nuohouspalveluja koskevat pelastuslain (379/2011) muutokset¹ tulivat voimaan 1.1.2019. Säädosmuutoksissa pelastuslaitoksilta poistui velvoite huolehtia nuohouspalvelujen järjestämisestä alueellaan. Käytännössä tämä tarkoitti piirinuohousjärjestelmän ja siihen liittyneen hintasääntelyn päättymistä. Siirtymäkauden päätyttyä 30.6.2019 koko maassa siirryttiin nuohouspalvelujen vapaaseen tarjontaan. Rakennusten tulisijojen ja savuhormien nuohousvelvoite, nuohouksen määrävälit asuinrakennuksissa ja nuohoustyötä tekevän ammattitutkintovaatimus säilyivät entisen kaltaisina.

Sisäministeriön pelastusosasto asetti 18.1.2019 nuohousuudistuksen seurantaryhmän², jossa ovat edustettuina keskeiset viranomaiset, nuohousalan ja kiinteistöalan toimijat sekä järjestöt. Seurantaryhmän tehtävänä on ollut edistää ja seurata nuohousuudistuksen toimeenpanoa, vahvistaa ja tukea nuohoukseen liittyvää viestintää sekä kerätä ja arvioida tietoa säädosmuutosten toteutumisesta ja vaikutuksista. Seurantaryhmän toimikausi päättyi vuoden 2021 lopussa. Seurantaryhmällä on ollut merkittävä rooli säädosmuutosten toimeenpanossa.

Sisäministeriö tilasi Itä-Suomen yliopistolta selvityksen nuohouksen säädosmuutosten vaikutuksista nuohousmarkkinoiden toimivuuteen ja kuluttajahintoihin sekä kiinteistöjen nuohousvelvoitteen toteutumiseen. Itä-Suomen yliopisto analysoi nuohousyritysten palvelujen markkinointia ja rakennuspalojen kehitystä sekä toteutti kyselyt sekä nuohousyrityksille että pelastuslaitoksille. Itä-Suomen yliopiston selvitys nuohousuudistuksen vaikutuksista nuohousvelvoitteen toteutumiseen sekä nuohouspalvelujen tarjontaan ja hintaan on julkaistu 25.8.2021 valtioneuvoston julkaisusarjassa³.

¹ Laki pelastuslain muuttamisesta (1078/2018), <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181078>

² Nuohousuudistuksen seurantaryhmä, hankenumero SM030:00/2018, <https://intermin.fi/hankkeet/hankesivu?tunnus=SM030:00/2018>

³ Sisäministeriön julkaisuja 2021:30, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-571-6>

Tämä selvitys perustuu

- Nuohousuudistushankkeen seurantaryhmän tekemiin havaintoihin⁴
- Itä-Suomen yliopiston tekemään selvitykseen⁵
- Omakotiliiton toteuttamiin nuohouskyselyihin vuosina 2019, 2020 ja 2021⁶
- Kiinteistöliiton toteuttamiin nuohouskyselyihin vuosina 2019⁷ ja 2020⁸
- Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston palautelinkin kautta tullessiin palautteisiin⁹
- Sisäministeriön saapuneisiin kansalaisposteihin ja -kyselyihin

Nuohousuudistuksen seurantaryhmä on käsitellyt selvityksen luonnosta kokouksessaan 15.12.2021 ja kommentoinut sisältöä myös kirjallisesti. Kommenttien perusteella selvitysluonnoksen kirjauksia on täsmennetty. Seurantaryhmä oli yksimielinen sääntelyn toimivuutta ja toimeenpanon kehittämistarpeita koskevista johtopäätelmistä. Nuohoukseen liittyvien rekisteritarpeiden osalta näkemykset hieman eroavat. Erityisesti Nuohousalan Keskusliito esittää erillisen nuohoojarekisterin perustamista luotettavan nuohoojan löytämiseksi.

1. Nuohousuudistuksen toimeenpano

Nuohousuudistuksen toimeenpano on sujunut ennakkoidusti. Nuohousuudistuksen seurantaryhmän havaintojen ja Itä-Suomen yliopiston selvityksen mukaan nuohousuudistuksen toimeenpanossa ei ole syntynyt yllättäviä vaikutuksia tai sellaisia vaikutuksia, joita ei olisi ennakoitu jo hallituksen esityksessä. Säädösmuutosten pitkänaikavälin vaikutukset eivät ole vielä näkyvissä.

Nuohousuudistuksen toimeenpanon arviointiin on osaltaan vaikuttanut muut yhteiskunnalliset ja olosuhteiden muutokset. Ammatillisen koulutuksen reformi on muuttanut nuohoojien koulutuspolkuja ja mahdollisuuksia kouluttautua. Koronavirusepidemia on vaikuttanut kaikkiin rakennusten huolto- ja kunnossapitotoimiin. Nuohouspalvelujen järjestämistavan kehityssuunta olisi edellyttänyt toimintatapojen muutoksia valtaosassa nuohousyrityksiä myös ilman säädösmuutoksia.

Nuohousuudistuksen siirtymäsäännösten mukaan pelastuslaitoksen ja nuohouspalvelujen tuottajien väliset piirinuohousopimukset päättyivät viimeistään 30.6.2019. Ennen säädösmuutoksia piirinuohousjärjestelmästä oli luovuttu yhdeksällä pelastustoimen alueella joko kokonaan tai osassa aluetta. Monissa kunnissa piirinuohousjärjestelmä loppui kuitenkin kokonaan tai osittain jo etuajassa siirtymäaikana tai heti uuden lainsäädännön tullessa voimaan, kun pelastuslaitokset ja alueella toimivat nuohousyrittäjät purkivat sopimuksensa yhteisymmärryksessä.¹⁰ Noin kolmasosassa kuntia piirinuohous oli käytössä siirtymäajan loppuun eli 30.6.2019 asti.¹¹

⁴ Nuohousuudistuksen seurantaryhmän toimintakertomus 2019-2020 https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/7d5a6c7a-4a9f-483a-8992-c10cffb51cc3/1a8cf7e2-b2a8-4861-83ac-5680682b9abc/MUISTIO_20210422094557.PDF

⁵ Sisäministeriön julkaisuja 2021:30, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-571-6>

⁶ Omakotiliitto tiedote 26.11.2021 Tervetuloa vastaamaan nuohouskyselyyn 30.11.2021 mennessä https://www.omakotiliitto.fi/tietoa_meista/ajankohtaista/uutiset_ja_tiedotteet/tervetuloa_vastaamaan_nuohouskyselyyn_30.11._mennessa.12557.news

⁷ Kiinteistöliiton nuohouskyselyn tulokset vuodelta 2019 https://www.kiinteistoliitto.fi/media/4664/nuohousuudistuksen_seuranta_2019.pdf

⁸ Kiinteistöliiton nuohouskyselyn tukokset vuodelta 2020 https://www.kiinteistoliitto.fi/media/5648/nuohousuudistuksen_seuranta_2020_kiinteistoliitto_embargo15122020.pdf

⁹ Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston verkkosivut www.pelastuslaitokset.fi

¹⁰ Satakunnan pelastuslaitoksen tiedote 3.1.2019, https://www.pori.fi/uutinen/2019-01-03_nuohousuudistus-satakunnassa

¹¹ Sisäministeriön tiedote 21.1.2019, Liite: Nuohouspalvelujen järjestäminen siirtymäkaudella, https://intermin.fi/documents/1410869/3723680/nuohouspalvelut_siirtymaikaana_2019.pdf/916b7c91-f239-aa11-5857-96833059c71d/nuohouspalvelut_siirtymaikaana_2019.pdf.pdf/nuohouspalvelut_siirtymaikaana_2019.pdf?t=1547729133000

Nuohouksen säädösmuutokset ovat herättäneet laajasti kiinnostusta mediassa ja nuohouksen säädösmuutoksista uutisoinnilla on ollut merkittävä rooli nuohousuudistuksen toimeenpanossa niin valtakunnallisesti kuin paikallisesti. Nuohousuudistuksesta viestiminen on onnistunut hyvin.

Viestintä nuohousuudistuksesta	
Toimenpiteitä	Huomioita
- Nuohouksesta on viestitty säännöllisesti ja monipuolisesti ympäri vuoden eri kanavissa muun muassa seurantaryhmään osallistuvien tahojen toimesta. - Sisäministeriön verkkosivuilla on ylläpidetty kattavaa nuohouksen sisältösivua. Sisäministeriö on viestinyt nuohouksesta säädösmuutosten jälkeen kahdeksalla tiedotteella tai verkkouutisella. - Pelastuslaitokset viestivät aktiivisesti säädösmuutoksista siirtymäaikana, kun nuohouksen järjestämistapa vaihteli pelastuslaitoksittain ja myös pelastuslaitoksen alueella. - Nuohousalan Keskusliitto toteutti Palosuojaohjelmahaston rahoituksella kaksiosaisen valtakunnallisen nuohouskampanjan marraskuussa 2019 ja tammi-helmikuussa 2020. ”Kummalle soitetaan?” -kampanjassa¹² muistutettiin nuohouksen tilaamisesta. - Pelastustoimen sekä Nuohousalan keskusliiton sosiaalisen median kampanjoilla muistutettiin nuohouksen tilaamisesta keväällä 2020.	- Median uutisointi on ollut monipuolista ja tuonut esiin erityisesti paikallisia olosuhteita ja näkökulmia. Alkuvuodesta 2019 uutisointi keskittyi säädösten muuttumiseen, siirtymäajan jälkeen painotus on ollut uudistuksen vaikutuksissa ja nuohouksesta muistuttamisessa. Median nosti erityisesti esiin, että asiakkaan on hyvä saada nuohouksesta nuohoustodistus. - Sisäministeriön verkkosivuilta löytynyttä materiaalia on pidetty hyvänä. Nuohoukseen liittyvää ohjeistusta voisi olla kattavammin myös muiden toimijoiden sivustoilla. - Nuohousyrittäjille kohdennettu viestintä on ollut pitkälti Nuohousalan Keskusliiton jäsentiedottamisen ja median varassa. Itä-Suomen yliopiston selvityksen mukaan Nuohousalan Keskusliiton tiedotusta jäsenilleen on pidetty hyvänä. - Säännöllisen nuohouksen tärkeydestä tulee muistuttaa vuoden ympäri, ei vain lämmityskauden alkaessa. Viestinnän sisällössä on hyvä huomioida myös nuohouksen hintasääntelyn päätyminen, nuohouksen hintatiedon kysymisen tärkeys ja nuohoustodistuksen säilyttäminen.

Taulukko 1: Viestintä nuohousuudistuksesta

Nuohousuudistuksessa pelastuslaitoksilta poistui velvoite huolehtia nuohouspalvelujen järjestämisestä alueellaan. Pelastuslaitoksen tehtävät neuvoa ja ohjata kiinteistöjä sekä valvoa paloturvallisuutta muun muassa rakennusten nuohousvelvoitteen toteutumista säilyivät ennallaan. Pelastuslaitokset ovat kohdistaneet ohjausta etupäässä nuohouspalvelujen käyttäjille, ei niinkään alueella toimiville nuohousyrityksille. Pelastuslaitosten tehtäväksi ei ole säädetty nuohousyritysten tai nuohouspalvelujen ohjausta ja valvontaa.

Pelastuslaitokset valvovat asuinrakennusten nuohousvelvoitteen toteutumista palotarkastusten yhteydessä. Pelastuslaitokset keräävät nuohouksen toteutumisesta tietoa myös asuinrakennuksiin suunnatuilla paloturvallisuuden itsearviointi -lomakkeilla. Nuohoojien vikailmoitukset auttavat pelastuslaitosta kohdentamaan valvontaansa riskiperusteisesti. Pelastuslaitos laatii valvontasuunnitelman valvontatehtävien toteuttamiseksi.

¹² Nuohouskampanja Kummalle soitetaan? <https://www.facebook.com/nuohoojat.fi/videos/kummalle-soitetaan-mieluummin/617886398816942/> , viitattu 27.11.2021

Nuohoojien velvoite ilmoittaa pelastuslaitokselle havaitsemistaan palovaaraa aiheuttavista vioista sekä nuohoustyön vaarantavista puutteista säilyi entisenä.

Pelastuslaitosten ohjaus- ja valvontatehtävä	
Toimenpiteitä	Huomioita
- Kaikkien pelastuslaitoksien verkkosivuilla on oma, helposti löytyvä nuohouksen sisältösivu.¹³ - Vuonna 2019 muutama pelastuslaitos järjesti alueellaan toimiville nuohoojille yhteisen tilaisuuden, jossa keskusteltiin mm. nuohousuudistukseen liittyvistä muutoksista.	- Pelastuslaitosten verkkosivujen sisällössä tulisi huomioida myös ohjeistus alueella toimiville nuohoojille vikailmoitusten toimittamiseksi. - Pelastuslaitoksien yhteistyö alueella toimivien nuohousyrityksien kanssa hakee vielä muotoaan. Koronavirusepidemia on osaltaan haitannut tilaisuuksien järjestämistä. - Itä-Suomen yliopiston selvityksen mukaan on yllättäviä, miten vähän kotitalouksiin postitettavien paloturvallisuuden itsearviointilomakkeilla kerättäviä tietoja hyödynnetään pelastuslaitoksissa.

Taulukko 2: Pelastuslaitosten ohjaus- ja valvontatehtävä

Piirinuohousjärjestelmän ja siihen liittyneen hintasääntelyn loppumisen myötä nuohousyritysten on täytynyt muuttaa markkinointiaan vastaamaan uutta tilannetta. Kuluttajapalvelujen markkinointia ja menettelyä asiakassuhteessa kuluttajansuojan kannalta valvoo kuluttaja-asiamies. Kuluttajansuojan toteutumisen lisäksi Kilpailu- ja kuluttajavirasto puuttuu elinkeinonharjoittajien kilpailulle haitallisiin menettelytapoihin.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston nuohoukseen liittyvät yhteydenotot ovat lisääntyneet säädösmuutosten jälkeen, mutta yhteydenottojen lukumäärät ovat kuitenkin toistaiseksi olleet maltillisia. Saaduissa palautteissa esiintyy huolta nuohoojien ammattitaidosta, nuohouspalvelun saatavuudesta ja nuohoustodistuksen saamisesta, mutta myös postilaatikoihin jaetuista nuohousilmoituksista. Kuluttaja-asiamiehen linjauksen mukaan nuohouksen markkinoinnissa ei voi käyttää termiä nuohousilmoitus. Ilmoitus sana viittaa harhaanjohtavasti viranomaistiedottamiseen ja siihen, että kuluttajan tulisi hankkia nuohous juuri nuohousilmoituksen jättäneeltä yritykseltä.

Kuluttaja-asiamies on antanut 29.6.2020 ensimmäisen ratkaisunsa¹⁴ nuohouspalveluiden markkinoinnin menettelyistä, mainonnan tunnistettavuudesta ja palvelun hinnan ilmoittamisesta. Kuluttaja-asiamies seuraa nuohouspalvelujen markkinoinnin toimintatapojen muuttumista. Jos toimintatavat eivät muutu ja puutteet eivät korjaannu ohjauksesta huolimatta, Kilpailu- ja kuluttajavirasto harkitsee tapauskohtaisesti valvontatoimia.

¹³ Esimerkki pelastuslaitoksen nuohouksen verkkosivusta: <https://www.phpela.fi/asukkaille/nuohous/> , viitattu 27.11.2021

¹⁴ Nuohouspalvelujen markkinointi KKV/616/14.08.01.05/19 <https://www.kkv.fi/paatokset/kuluttaja-asiat/nuohouspalveluiden-markkinointi/>

Nuohouspalvelujen markkinoinnin muuttuminen	
Toimenpiteitä	Huomioita
- Hintasääntelyn päättymisen jälkeen nuohousyrittäjät ovat määrittäneet itse palvelunsa hintaperusteet ja kehittäneet palvelujensa markkinointia. - Nuohousyrietykset ovat perustaneet ja päivittäneet verkkosivujaan, joiden kautta on myös mahdollista tilata nuohous. Nuohouksen varaamista ja tilaamista varten on syntynyt erilaisia palvelualueita.¹⁵ - Kuluttaja-asiamies lähetti keväällä 2021 ohjeistuskirjeen¹⁶ yli neljällesadalle nuohousyrietykselle. Kirjeessä kuluttaja-asiamies edellytti, että nuohousyrietykset ottavat huomioon markkinoinnin perusasiat. - Vakuutusyhtiöt ovat päivittäneet nuohoukseen liittyen vakuutusehtojaan.	- Nuohousyrietykset ovat erilaisia ja niiden toimintatavoissa muun muassa markkinoinnissa, asiakaspalvelussa ja hinnoittelussa on eroja. - Mainosten ja ilmoitusten jakaminen suoraan postilaatikoihin on edelleen yksi keskeinen markkinointitapa. Postilaatikkoon jaettavissa lapuissa ei yleensä kerrota hintoja. - Alkuvuodesta 2019 nuohous yhdistettiin remonttien kotimyyntiin, erityisesti huolena oli nuohouksen yhteydessä kaupattavat hormikorjaukset. Aggressiivinen remonttien kotimyynti on laajempi ongelma, joka on ollut laajemmin Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvontakohteena.

Taulukko 3: Nuohouspalvelujen markkinoinnin muutokset

Säädösmuutosten toimeenpano on vielä osittain kesken, kun nuohousyrittäjät ja kiinteistöjen omistajat eivät ole piirinuohouksen päättymisen jälkeen täysin omaksuneet uudenlaisia toimintatapoja. Nuohousyrietysten osalta voitaisiin jo olettaa, että nuohouspalvelun markkinoinnin uudet vaatimukset olisi toimialalla omaksuttu. Kuluttajien sopeutuminen uusiin toimintatapoihin on yleensä hitaampaa.

Koronavirusepidemia on vaikuttanut osaltaan nuohousuudistuksen toimeenpanoon ja viivästyttänyt nuohouksia ja muita rakennusten kunnossapito- ja huoltotoimia. Sisäministeriö suositti 31.3.2020¹⁷ muun kuin välttämättömän nuohouksen siirtämistä myöhempään ajankohtaan koronavirustilanteen takia. Suositusta muutettiin toukokuussa 2020¹⁸, kun hallitus oli päättänyt siirtymisestä laajamittaisista rajoitustoimista hallittuun suositusten ja rajoitusten purkamiseen.

Varsinkin vuonna 2020 monen rakennuksen nuohous siirtyi keväältä syksyille, mikä aiheutti aikaisempaa laajemmin nuohouspalvelujen ruuhkautumista ja nuohousvälien pidentymistä. Nuohouspalvelujen kysyntä oli aikaisempia vuosia vilkkaampaa myös alkuvuonna ja syksyllä 2021.

Epidemiatilanne ja tartuntojen leviämisen estäminen on käytännössä tarkoittanut kohdekohtaisista suojaustoimenpiteistä- ja menettelyistä sopimista etukäteen. Nuohousalan Keskusliitto on ohjeistanut nuohousyrietyksiä terveysturvallisista toimintatavoista ensimmäisen kerran 17.3.2020. Toimintaohjeistusta on päivitetty säännöllisesti.¹⁹

¹⁵ www.talokuntoon.fi , www.nuohousaika.fi , <https://zeckit.com/fi/>

¹⁶ Kuluttaja-asiamiehen uutiskirje 2/2021 <https://arkisto.kkv.fi/ajankohtaista/uutiskirjeet/kuluttaja-asiamiehen-uutiskirjeen-arkisto/2021/2-2021-kuluttaja-asiamies-ohjeisti-nuohoojia-markkinoinnista/>

¹⁷ Sisäministeriön uutinen 31.3.2020 <https://intermin.fi/-/sisaministerio-suositaa-kiinteistojen-nuohouksen-siirtamista-myohemmaksi-koronavirustilanteen-aikana>

¹⁸ Sisäministeriön uutinen 14.5.2020 <https://intermin.fi/-/rakennusten-nuohous-virusepidemian-pitkittyessa>

¹⁹ Nuohousalan Keskusliiton toimintaohjeistus nuohouksesta koronavirusepidemian aikana 4.12.2020 <https://nuohoojat.fi/nuohouksen-suorittaminen-tapahtuu-turvallisesti/>

2. Nuohousuudistuksen vaikutukset

Yleisesti ottaen nuohouspalvelut toimivat pääsääntöisesti niin kuin ennenkin, eikä yllättäviä vaikutuksia ole syntynyt. Rakennusten omistajat käyttävät nuohouspalveluja entiseen tapaan ja nuohouspalveluja on ollut saatavilla riittävästi. Nuohouspalvelujen käyttäjät ovat olleet yleensä tyytyväisiä saamaansa palveluun ja nuohouksen hinta on säilynyt kohtuullisena myös taajamien ulkopuolella. Kaikki uudistuksen vaikutukset eivät ole vielä näkyvissä, koska nuohous toteutuu käytännössä vuoden tai kolmen vuoden välein. Itä-Suomen yliopiston selvityksen mukaan vaikutusten syntyminen voi viedä aikaa.

Nuohousuudistuksen yleisenä tavoitteen oli edistää rakennusten paloturvallisuutta selkeyttämällä ja ajantasaistamalla nuohousta koskevaa sääntelyä. Rakennusten nuohousvelvoitteeseen ja asuinrakennusten nuohousväleihin ei tehty käytännössä muutoksia, mutta säädösmuutoksilla pyrittiin helpottamaan nuohouspalvelun tilaamista halutulta yrittäjältä ja palvelun saamista kuluttajalle sopivaan aikaan. Sädösmuutosten tavoitteena oli myös vahvistaa rakennusten omistajien ja haltijoiden vastuuta omasta paloturvallisuudestaan. Piirinuohousjärjestelmän lopettamisen yhtenä tavoitteena oli helpottaa ja edistää uusien yrittäjien alalle tuloa.

Omakotiliiton ja Kiinteistöliiton kyselyiden mukaan nuohouspalvelujen käyttäjien mielipiteet nuohousuudistuksesta jakaantuvat sekä puolesta että vastaan. Mielipiteeseen vaikuttaa suoraan se, onko nuohouspalvelujen saatavuudessa ollut paikallisia ongelmia vai ei. Nuohousyritysten mielipiteet jakautuvat nuohouspalvelujen käyttäjien tapaan. Itä-Suomen yliopiston selvityksen mukaan negatiivisemmin säädösmuutoksiin suhtautuvat entiset piirinuohoojat, joihin säädösmuutokset etupäässä kohdistuivat. Pelastuslaitokset ovat lähtökohtaisesti olleet tyytyväisiä nuohousuudistukseen.

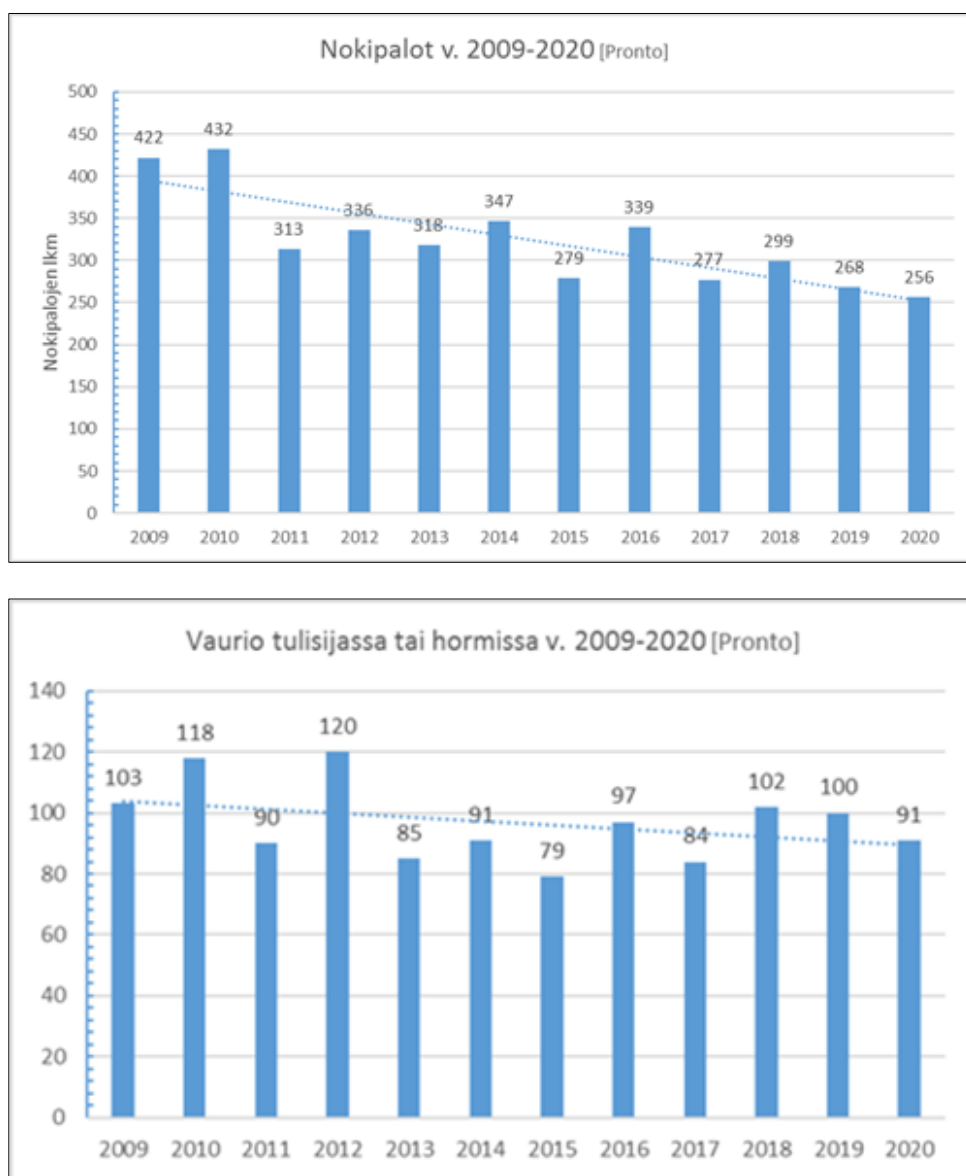
Itä-Suomen yliopiston selvityksen kolme keskeistä tulosta oli, että rakennusten nuohousten toteutuminen on heikentynyt hieman, nuohoojat ilmoittavat aikaisempaa harvemmin havaitsemistaan vioista pelastuslaitoksille ja nuohouksen hinnat eivät ole nousseet merkittävästi. Seurantaryhmän tekemät havainnot ovat samansuuntaisia ja linjassa Itä-Suomen yliopiston selvityksen tulosten kanssa.

2.1 Vaikutukset tulipalojen lukumääriin

Pelastustoimen tilastojen²⁰ mukaan tulisijoihin ja savuhormeihin liittyvät tulipalot ovat vähentyneet viimeisen 10 vuoden aikana samassa suhteessa muiden rakennusten tulipalojen tapaan. Pelastustoimen tilastoissa ovat ainoastaan ne tulipalot, joihin pelastuslaitos on saanut hälytyksen. Lisäksi nuohoojat saattavat havaita nuohouksen yhteydessä viitteitä savuhormissa tapahtuneesta nokipalosta, joista ei kuitenkaan ole soitettu hätänumeroon. Tällaisten nokipalohavaintojen lukumääristä ei ole kerätty tietoa.

Noin 15-18 % rakennusten tulipaloista liittyy tulisijoihin ja savuhormeihin. Tulisijojen ja savuhormien paloista nokipaloja on noin kolmasosa eli vuosittain keskimäärin kolmesataa ja tulisijojen ja hormien vaurioista aiheutuneita tulipaloja on vuosittain alle sata. Vuonna 2020 nokipaloja tilastotiin 256 kappaletta ja tulisijan tai hormin vaurion aiheuttamia tulipaloja 91 kappaletta.

²⁰ Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO <https://prontonet.fi/>

Kuva 1: Pelastustoimen tilastoissa tulisijoihin ja savuhormeihin liittyvät tulipalot v. 2009-2020.

Itä-Suomen yliopiston analyysin mukaan pelastustoimen tilastoaineiston perusteella ei voida tehdä johtopäätelmiä nuohousuudistuksen vaikutuksista rakennusten paloturvallisuuteen. Nuohousuudistuksen mahdolliset vaikutukset tulipalojen määrään näkyvät, jos näkyvät, tulipalotilastoissa viiveellä. Rakennusten paloturvallisuuden kannalta merkityksellistä on, että nuohouspalveluja käytetään säännöllisesti ja nuohoustyö tehdään ammattitaitoisesti.

Yleisesti tulisijoihin ja savuhormeihin liittyvien tulipalojen vähentymiseen voi vaikuttaa, että tulisijoja käytetään nykyään vähemmän pääasiallisena lämmityskkeinona kuin aikaisemmin. Toisaalta tulisijojen käyttö tuki- ja lisälämmitysmuotona on lisääntynyt. Myös kotitalouksien kierrätyksen lisääntyminen ja roskien polton vähentyminen on voinut vaikuttaa paloturvallisuutta edistävasti.

2.2 Vaikutukset nuohousvelvoitteen toteutumiseen

Nuohousuudistuksessa rakennusten käytössä olevien tulisijojen ja savuhormien nuohousvelvoite säilytettiin entisen kaltaisena. Asuinrakennusten nuohousvälit säilytettiin entisinä, jolloin säädösmuutokset eivät muuttaneet nuohouspalvelujen tarvetta aikaisemmasta. Tulisijojen ja savuhormien nuohouksen tarpeeseen vaikuttaa, kuinka paljon ja miten tulisijaa käytetään. Jos tulisijaa ei käytetä tai sen käyttö on lopetettu väliaikaisesti, ei välttämättä nuohoustarvetta ole. Siksi käyttämätöntä tulisijaa ei tarvitse nuohota.

Nuohousuudistuksessa rakennuksen tulisijojen ja savuhormin nuohousvelvoitetta täydennettiin velvoitteella pitää tulisijat ja savuhormit sellaisessa kunnossa, että niitä voidaan käyttää turvallisesti. Käytännössä tämä on tarkoittanut sitä, että tulisijoja on käytettävä niiden käyttöohjeiden mukaisesti ja nuohoojan havaitsemiin palovaaraa aiheuttaviin vikoihin ja puutteisiin on reagoitava. Nuohoustyön sisältöön kuuluu tulisijan ja savuhormin puhdistustyön lisäksi niiden kunnon tarkastaminen paloturvallisuuden näkökulmasta.

Nuohouksesta huolehtiminen on aina ollut hyvin kiinteistökohtaista. Syyt nuohouksen tekemättä jäämiseen tai nuohousvälin pidentymiseen ovat osin rakennusten omistajista johtuvia, mutta myös nuohouspalvelujen saatavuudessa on ollut paikallisia ongelmia. Pelastustoimen järjestämisvastuulla ja hintasääntelyllä pyrittiin turvaamaan kohtuuhintaisten nuohouspalvelujen saatavuus, myös haja-asutusalueilla. Piirinuohousjärjestelmässä moni myös mielsi nuohouksen huolehtimisen olevan viranomaisten tai nuohoojan vastuulla.

Ennen säädösmuutoksia rakennusten nuohouksen toteumaksi arvioitiin noin 70 %, mikä tarkoitti huomattavaa kasvunvaraa nuohouspalvelujen tarjonnassa. Säädösvalmisteluvaiheessa arvioitiin, että palveluiden parantuessa ja nuohousyritysten markkinoinnin lisääntyessä myös nuohouspalvelujen käyttö saattaisi kasvaa aikaisemmasta.

Nuohousvelvoitteen toteutuminen	
Tilanne ennen nuohousuudistusta	Arvio nykytilanteesta
- Pelastuslaitokset arvioivat nuohouksen toteuman olleen vuonna 2013 noin 80 % ja vuonna 2016 noin 70 %. Piirinuohouksen ulkopuolisilla alueilla toteuma arvioitiin matalammaksi. - Nuohouksen toteutuminen vaihteli paljon pelastustoimen alueittain ja alueiden sisällä nuohouspiireittäin. - Piirinuohoojat toimittivat pelastuslaitokselle yhteenvetoja alueella suorittamistaan nuohouksista osana nuohoussopimuksen valvontaa. Tämä antoi pelastuslaitokselle yleisen tason käsityksen alueen rakennusten nuohousvelvoitteen toteutumisesta.	- Omakotiliiton nuohouskyselyiden mukaan vuonna 2019 80 % vastaajista kertoi, että nuohous on tehty. Vastaava luku vuonna 2020 oli 68 %, 10 % tosin ilmoitti aikovansa tilata nuohouksen vielä loppuvuodesta. Vuonna 2021 vastaajien mukaan nuohous oli tehty 76 % ja 6 % aikoi nuohota vielä loppuvuodesta. - Vakuutusyhtiö IF on tehnyt kotivakuutusasiakkaidensa omakotitaloihin lähes 15 000 Kunnan Koti -talotarkastusta²¹. Tarkastushavaintojen mukaan noin joka kymmenennessä talossa edellisestä nuohouksesta on kulunut yli vuosi. - Itä-Suomen yliopiston arvion mukaan yleisellä tasolla rakennusten tulisijojen ja savuhormien nuohouksen toteutuminen on pysynyt ennallaan, mutta nuohousvälit ovat hieman pidentyneet. - Koska asiakas voi vaihtaa nuohousyritystä nuohouskertojen välillä, ei nuohousyrityksillä ole tietoa nuohoustilanteesta. Toisella yrityksellä nuohousmäärät voivat kasvaa ja toisella pienentyä nuohouksen toteutumisen pysyessä entisenä.

Taulukko 4: Nuohousvelvoitteen toteutuminen

Pelastuslaitokset valvovat rakennusten nuohousvelvoitteen toteutumista käytännössä kiinteistöille postitettavan paloturvallisuuden itsearviointilomakkeiden avulla. Itä-Suomen yliopiston selvityksessä pelastuslaitokset arvioivat nuohousvelvoitteen toteutumisen parantuneen alueilla, joilla

²¹ IF Vakuutus tiedote 28.10.2019 <https://www.sttinfo.fi/tiedote/kiinteiston-omistaja-muistitko-jarjestaa-vuotuisen-nuohouksen-se-on-nykyisin-vastuullasi?publisherId=69817318&releaseId=69868063>

nuohouspalvelujen tarjonta on lisääntynyt. Itä-Suomen yliopiston selvityksen mukaan on yllättävää, miten vähän itsearviointilomakkeilla kerättäviä tietoja hyödynnetään pelastuslaitoksissa. Nuohouksen lisäksi itsearviointilomakkeissa kysytään mm. palovaroittimen hankinta- ja kunnossapitovelvoitteen toteutumisesta.

Viestintä ja muistuttaminen rakennusten nuohousveloitteesta on keskeistä nuohousveloitteen toteutumisen kannalta. Koti- ja etämyyntiä koskevat ongelmat ovat lisääntyneet jonkin verran, kun nuohous tilataan useimmiten puhelimitse tai enenevässä määrin verkkoalustojen kautta. Tämä näkyy erityisesti yhteydenottojen lisääntymisenä kuluttaja-asiamiehelle.

Itä-Suomen yliopiston selvityksessä nuohousyritysten vastauksien mukaan nuohousvälien pidentyminen johtuu osittain nuohoustilauksien kasaantumisesta syksyille, asiakkaiden määrän lisääntymisestä sekä siitä, että kiinteistön omistajat pidentävät nuohousvälejä tarkoituksella. Vastauksissa tuotiin myös esille, että asukkaat luulevat voivansa suorittaa nuohouksen itse tai määrittää itse nuohousvälin tulisisijan käytön ja nuohoustarpeen perusteella. Lisäksi vastauksissa nousi huomio, että nuohouksen tilaaminen voi yksinkertaisesti vain unohtua, jos nuohooja ei asiasta erikseen muistuta. Vastauksien mukaan myös koronaepidemia on vaikuttanut nuohousvälejä pidentävästi.

Omakotiliiton vuoden 2021 nuohouskyselyn mukaan toteutuneiden nuohouksien lukumäärät ovat lisääntyneet 8 % vuodesta 2020. Erityisesti koronaepidemia viivästytti vuoden 2020 nuohouksia. Kyselyssä kysyttiin tänä vuonna ensimmäisen kerran nuohousvälien pituudesta. Vastauksien mukaan 75 % nuohouksista oli tehty vuoden sisään aikaisemmasta nuohouksesta, 15 % ilmoitti toteutuneeksi nuohousväliksi 13-15 kuukautta.

2.3 Vaikutukset nuohouspalvelujen saatavuuteen

Nuohouspalvelujen kysynnässä ja saatavuudessa on ollut ja on edelleen paikkakuntaakohtaisia eroja. Säädosmuutoksilla ei arvioitu olevan suoria vaikutuksia nuohoojien sijoittumiseen, koska nuohottavien kiinteistöjen tapaan nuohoojat olivat sijoittuneet eri puolille maata. Pidemmällä aikavälillä nuohouspalvelujen riittävyys riippuu olennaisesti siitä, kiinnostaako nuohoojan koulutus, jotta alalle saadaan uusia ammattitaitoisia nuohoojia.

Säädosvalmisteluvaiheessa arvioitiin, että uudessa tilanteessa nuohousyritysten koon kasvaminen ja yrittäjien määrän väheneminen voisi vaikuttaa palvelujen saatavuuteen. Arvioiden mukaan nuohouspalvelut eivät välttämättä kuitenkaan keskittyisi vain suuriin taajamiin. Nuohouspalvelujen saatavuuteen on vaikuttanut paljon se, jatkavatko nykyiset nuohousyritykset toimintaansa. Jos aikaisempi piirinuohooja on jatkanut toimintaansa entisellä alueellaan tarjoten nuohouspalveluja olemassa olevalle asiakaskunnalleen, niin säädosmuutokset eivät juurikaan ole vaikuttaneet nuohouspalvelujen saatavuuteen alueella. Toisaalta vanhan piirinuohoojan vahva asema alueella voi estää uusien yrittäjien markkinoille tuloa, jolloin vanhan piirinuohoojan lopettaessa toimintansa ei uutta yrittäjää ole alueella valmiina.

Piirinuohouksesta huolimatta harvaan asutuilla alueilla, mutta myös taajaan asutuilla alueilla oli kiinteistöillä aiemmin vaikeuksia nuohoojan saamisessa. Erityisesti saatavuusongelmat ovat kohdistuneet syrjäseutuihin kuteen saaristoon ja vapaa-ajan asumiseen. Tyypillistä on, että ongelmat nuohouspalvelujen riittävydessä ja saatavuudessa olivat ja ovat edelleen hyvin paikallisia.

Nuohouspalvelujen saatavuus	
Tilanne ennen nuohousuudistusta	Arvio nykytilanteesta
- Piirinuohouksesta johtuen nuohoojat olivat sijoittuneet eri puolille maata. - Vaikka nuohoussopimuksessa veloitettiin tarjoamaan nuohousta kaikkiin alueen kiinteistöihin, oli piirinuohouspalvelujen saatavuudessa paikkakuntakohtaisia ongelmia esim. ainoan nuohoojat loma-ajat, sairastuminen tai muut työt. - Yleisesti piirinuohooja huolehti nuohouksen säännöllisyydestä rakennuksen omistajan puolesta. Jos nuohousilmoituksen ajankohta ei sopinut, nuohous saattoi jäädä välistä.	- Omakotiliiton nuohouskyselyiden mukaan yleisintä on käyttää tuttua nuohoojaa. Nuohoojan tilaamisen ei ole koettu vaikeutuneen. - Nuohouspalvelujen saatavuus on pysynyt kutakuinkin ennallaan. Ongelmat nuohouspalvelujen riittävytydessä ja saatavuudessa ovat edelleen hyvin paikallisia. - Nuohousta kysytään ja tarjotaan aiempaa laajemmalla maantieteellisellä alueella. Matka-ajan lisääntyminen vähentää päivässä nuohottavien kohteiden lukumäärää aikaisemmasta. - Nuohouspalvelujen kysyntä kasaantuu aikaisempaa enemmän erityisesti syksyyn ja lämmityskauden alkuun. Nuohouksen voi kuitenkin suorittaa ympäri vuoden.

Taulukko 5: Nuohouspalvelujen saatavuus

Nuohouksessa vuoden kiireisin sesonki on aina ollut syksyisin lämmityskauden alussa. Tällöin nuohouspalvelujen kysyntä ylittää hetkellisesti paikallisen tarjonnan monin paikoin. Tämä näkyy erityisesti siinä, etteivät nuohoojat pysty ottamaan uusia tilauksia vastaan heti, vaan nuohousta voi joutua jonottamaan. Kyseessä ei ole uusi ilmiö.

Omakotiliiton ja Kiinteistöliiton nuohouskyselyiden mukaan nuohouspalvelujen saatavuus on pysynyt kutakuinkin ennallaan. Nuohouspalvelujen saatavuus on heikentynyt eniten haja-asutusalueella ja saaristossa, tosin saariston osalta vastaajajoukko on kyselyissä ollut hyvin pieni. Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen mukaan Lounais-Suomen saariston nuohouksien toteutumisen osalta tilanne ei ole muuttunut ja aikaisemman kaltaiset vaikeudet saada nuohousta saaristoon jatkuvat.

Omakotiliiton kyselyvastausten mukaan nuohouspalvelujen tilaaminen on pääosin sujunut samoin kuin aiemmin. Rakennuksen nuohouksen tekee useimmiten sama nuohooja kuin aikaisemmin, jolloin nuohouksen tilaamisen ei ole koettu juurikaan vaikeutuneen. Vuoden 2021 vastausten mukaan nuohoojan tilaamisen oli koettu aavistuksen verran vaikeutuneen edellisestä vuodesta. Nuohousalan Keskusliiton mukaan sen nuohousyrittäjäsenten asiakaskunta on pysynyt kutakuinkin entisenä.

Itä-Suomen yliopiston selvityksen mukaan kaikki nuohousyritykset eivät näe tarvetta nuohouksen markkinoinnille, sillä kysyntää on ilman markkinointiakin ja vanha asiakaskunta riittää. Koska kuluttajat eivät helposti vaihda palveluntarjoajaa, vaikuttaa alalla pitkään toimijoiden vahva asema erityisesti uusien yritysten asiakashankintaan. Osa nuohousyrityksistä muistuttaa vanhoja asiakkaitaan vuosittaisesta nuohouksesta tai ovat solmineet kiinteistöjen kanssa jatkuvia nuohous- tai hoitosopimuksia. Säädösvalmisteluvaiheessa arvioitiin, että palveluiden markkinoinnin lisääntyessä myös nuohouspalvelujen käyttö voi kasvaa.

Pelastuslaitosten palautteen keruussa tyytymättömät palautteet kohdistuvat lähinnä nuohouksen saatavuuteen. Avovastuusten mukaan nuohoojia on vaikea saada kiinni ja nuohoojat eivät aina vastaa yhteydenottopyyntöihin. Jos nuohoojan saa kiinni, niin nuohousajan voi saada usean kuukauden päähän tai nuohooja ilmoittaa, ettei ota vastaan uusia asiakkaita. Palautteiden perusteella nuohouksen saatavuusongelmia on harvaan asutuilla alueilla ja vapaa-ajan asunnon omistajilla. Eniten tyytymättömiä palautteita on tullut Länsi-Uudeltamaalta.

Itä-Suomen yliopiston selvityksessä nuohoojat nostivat vastauksissaan esille, että rakennusten nuohousta kysytään aiempaa laajemmalla maantieteelliseltä alueelta ja nuohousta tilataan yli vanhojen piirinuohousrajojen. Vastauksien mukaan tilauksien saamiseen aiempaa kauempaa on usein ollut syynä tyytymättömyys aiempaan nuohoukseen tai aiempi nuohooja ei tarjoa enää palveluja. Nuohouksen kysynnän lisäksi alueella oleva yritysten välinen kilpailu on vaikuttanut maantieteellisen toimialan laajenemiseen. Selvityksen mukaan nuohousyrityksen toiminta-alueen laajentaminen on ollut ja tulee olemaan varsin yleistä.

Pieni osa nuohouksen saatavuusongelmista voi johtua myös siitä, että nuohooja voi piirinuohouksen loputtua valita asiakkaansa. Jos alueen kiinteistöt ovat nuohousyrittäjälle ennestään tuttuja, ei nuohooja välttämättä ota tilausta vastaan kiinteistöstä, jossa on hankalasti nuohottavat tulisijat tai edellisen nuohouslaskun maksussa on ollut ongelmia.

Nuohouspalvelujen ruuhkautuminen syksyin on otettu huomioon viestinnässä. Syksyllä ei niinkään ole enää muistutettu nuohouksen tilaamisesta, vaan hintatietojen kysymisestä nuohousta tilatessa. Viestinnässä on myös tuotu esille, että nuohouspalveluja voi käyttää ympäri vuoden ja nuohoojien mukaan he pystyvät yleisesti vastaamaan palvelun kysyntään paremmin keväisin ja kesällä.²² Viestinnässä on myös tuotu esille yhtenä vaihtoehtona sen selvittämistä, josko nuohoojan yhteistilaus naapurien tai lähialueen asukkaiden kanssa olisi mahdollista. Useamman rakennuksen nuohouksen tilaus samalla alueella on nuohousyritykselle houkuttelevampaa kuin yksittäisen rakennuksen nuohous.

2.4 Nuohoustodistuksen antaminen asiakkaalle

Nuohoojan tulee antaa asiakkaalle todistus suoritetusta nuohoustyöstä. Säädösmuutoksissa yhtenä tavoitteena oli vahvistaa nuohoustodistuksen merkitystä ja informatiivisuutta. Nuohoustodistuksen perusteella asiakkaan pitäisi voida tietää, mistä toimenpiteistä nuohoustyön hinta koostuu ja myös tarvittaessa varmistamaan, että nuohoustyön sisältö vastaa vaatimuksia. Nuohoustodistuksella rakennuksen omistaja voi tarvittaessa osoittaa pelastusviranomaiselle tai vakuutusyhtiölle, että nuohouksesta on huolehdittu asianmukaisesti.

Aikaisempaa tarkemmin on säädetty nuohoojan havainnoista ilmoittamisesta ja kirjaamisesta nuohoustodistukseen. Säädösmuutoksissa tarkennettiin, että nuohoojan antamassa nuohoustodistuksessa on kuvattava ja yksilöitävä nuohoojan havaitsemat tulipalon vaaraa aiheuttavat viat ja puutteet niin, että asiakas voi ryhtyä tarvittaviin korjaustoimenpiteisiin tai ymmärtää olla käyttämättä tulisijaa tai hormia, jossa on palovaaraa aiheuttava vika.

Nuohoustodistukset	
Tilanne ennen nuohousuudistusta	Arvio nykytilanteesta
- Nuohoustodistukset olivat lähtökohtaisesti kirjattu laskun muotoon. - Nuohoojan havaitsevat viat ja puutteet kerrottiin asiakkaalle yleensä suullisesti.	- Nuohoojan havaitsemat viat ja puutteet kerrotaan asiakkaalle yleensä suullisesti. - Yleisenä käytäntöä vaikuttaisi olevan, että lasku ja nuohoustodistus muodostavat yhteisen dokumentin. - Omakotiliiton ja Kiinteistöliiton nuohouskyselyihin vastanneiden mukaan vuonna 2019 puolet vastaajista ja vuonna 2020 kolme neljästä vastaajasta oli saanut nuohoojalta nuohoustodistuksen nimisen dokumentin. Nuohoustodistus tulee saada aina.

Taulukko 6: Nuohoustodistus

²² SM verkkouutinen 2.10.2020 <https://intermin.fi/-/nuohous-ruuhkautuu-aina-syksyisin-vastuu-saannollisesta-nuohouksesta-on-kiinteiston-omistajalla>

Omakotiliiton ja Kiinteistöliiton nuohouskyselyiden mukaan nuohoojat ovat ilmoittaneet asiakkaalle havaitsemistaan puutteista nuohouksen yhteydessä noin joka kymmenessä nuohouksessa. Joka viides havainto on liittynyt nuohouksen edellytyksiin eli kattovarusteiden ja tikkaiden kuntoon. Myös noin joka viides havainto liittyi tulisijan kuntoon ja joka kymmenes hormin kuntoon. Noin 5 % vastaajista ei osannut sanoa, havaitsiko nuohooja riskejä vai ei. Itä-Suomen yliopiston selvityksessä nuohoojien avovastuksen perusteella käytäntönä vaikuttaisi olevan tapa ilmoittaa pienet vikahavainnot asiakkaalle ainoastaan suullisesti. Nuohousalan Keskusliitto on jäsenviestinnässään painottanut havaintojen dokumentointia kirjallisesti nuohoustodistukseen jo nuohoojan oman oikeusturvan takia.

Nuohousalan Keskusliiton mukaan vuonna 2021 on noussut esiin uutena ilmiönä ainoastaan savuhormin nuohoustyön tilaaminen nuohoojalta ja tulisijan puhdistaminen omatoimisesti rakennuksen omistajan toimesta. Tällainen nuohoustyö ei täytä pelastuslaissa säädettyä nuohousvelvoitetta. Osittaisesta nuohoustyöstä nuohooja ei voi antaa asiakkaalle nuohoustodistusta.

2.5 Nuohoojien vikailmoitukset pelastuslaitokselle

Nuohoojan on aikaisempaan tapaan ilmoitettava kirjallisesti pelastuslaitokselle tulisijassa ja savuhormissa havaitsemansa sellaiset viat tai puutteet, jotka voivat aiheuttaa tulipalon vaaran tulisijaan käytettäessä tai vaarantavat nuohouksen turvallisen suorittamisen. Kaikkien havaittujen vikojen ja puutteiden ilmoittamista ei edellytetä, vaan ilmoitusvelvollisuus koskee nimenomaan vakavia tulipalon vaaraa aiheuttavia vikoja sekä vakavia puutteita, jotka vaarantavat nuohouksen turvallisen suorittamisen. Pelastuslaitokselle ilmoitetaan sellaiset viat, joiden osalta viranomaisen on tarpeellista varmistaa, että rakennuksen omistaja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin.

Nuohoojien vikailmoitukset pelastuslaitokselle	
Tilanne ennen nuohousuudistusta	Arvio nykytilanteesta
- Vikailmoitusten tekeminen pelastuslaitokselle vaihteli ja riippui hyvin paljon yksittäisestä nuohoojasta. - Suurin osa ilmoitetuista vioista oli ilmoituksia nuohouksen väliin jäämisestä ja huonokuntoisista tikkaita, kolmasosa ilmoituksista liittyi tulipalon vaaraan.	- Vikailmoitusten tekeminen vaihtelee ja riippuu nuohoojasta. Osa nuohoojista laiminlyö ilmoitusvelvollisuuden. - Pelastuslaitokselle saapuneiden vikailmoitusten määrät ovat vähentyneet. - Nuohoojat myös kokevat, etteivät ilmoitukset kiinnosta pelastuslaitosta. - Pelastuslaitosten pitäisi edistää ilmoitusten tekemistä ja esimerkiksi verkkosivuillaan antaa sitä varten selkeät ohjeet tai vähintäänkin yhteystiedot ilmoitusten tekemiseen.

Taulukko 7: Nuohoojien vikailmoitukset

Ennen säädosmuutoksia suurin osa nuohoojien pelastuslaitoksille ilmoittamista vioista tai puutteista liittyi siihen, että rakennuksen nuohous oli piirinuohoojan normaalilla kierrolla jäänyt väliin. Koska tällaisia ilmoituksia ei enää ole, vikailmoitusten toimittamisvelvoitteen toteutumisen arviointia ei voi suoraan peilata säädosmuutosta edeltäviin lukuihin. Jo ennen säädosmuutoksia vikailmoitusten tekeminen vaihteli ja riippui paljon yksittäisten nuohoojien aktiivisuudesta.

Itä-Suomen yliopiston selvityksessä on arvioitu, että nuohoojien halukkuus vikojen ilmoittamiseen pelastuslaitokselle on vähentynyt jonkin verran lainsäädäntömuutosten jälkeen. Nuohoojien kyselyvastausten perusteella moni yrittäjä jättää vikailmoituksen pelastuslaitokselle tekemättä, koska he pelkäävät ilmoituksen johtavan asiakkaan menettämiseen. Avovastauksissa nousi myös esille epäily, ettei nuohoojan ilmoitus johda pelastuslaitoksen toimenpiteisiin. Lisäksi vastauksissa tuli esille epätietoisuus siitä, kenelle tai missä muodossa vikailmoitukset tulisi pelastuslaitokselle toimittaa.

Itä-Suomen selvityksen mukaan pelastuslaitokset ovat kokeneet nuohoojien vikailmoitusten vähentyneen piirinuohousjärjestelmän päättymisen jälkeen. Pelastuslaitokset ovat siinä käsityksessä, että nuohoojat ottavat havainnot puheeksi asiakkaan kanssa ja asiakkaat hoitavat asiat kuntoon ilman, että pelastusviranomaisen on tarve sekaantua asiaan.

2.6 Vaikutukset nuohouksen hintaan

Piirinuohouksen päätyttyä loppui myös siihen liittynyt nuohouspalvelujen hintasääntely. Pelastuslaitokset eivät enää määritä nuohouksen hintaperusteita, vaan sen tekee jokainen yrittäjä itse. Nuohouksen hinnoitteluun vaikuttaa säädetyn nuohoustyön sisällön lisäksi paikallinen kilpailutilanne, palvelun tuottamisen kustannukset ja asiakkaiden tottumus vallinneeseen hintatasoon.

Säädösvalmisteluvaiheessa arvioitiin, että ainakin alkuun yleisen hintatason oletetaan asettuvan nykytason mukaan. Arvioitiin myös, että nuohouksen muuttuessa tilausperusteiseksi hinnat ja hinnoittelumallit todennäköisesti tulevat vaihtelevaan paitsi paikkakunta- ja yrityskohtaisesti niin myös nuohouksen ajankohdasta riippuen.

Nuohouksen hinta	
Tilanne ennen nuohousuudistusta	Arvio nykytilanteesta
- Piirinuohousalueilla pelastuslaitos määrittä hintaperusteet (yksikkömäärä, minimiyksikkö). - Pelastuslaitosten päättämät vähimmäishinnat (yksi tulisija, yksi hormi) vaihtelivat 41-58 € välillä. - Nuohousyrittäjä määrittä itse hintansa piirinuohouksen ulkopuolisilla alueilla. Hinnat vaihtelivat mutta seurasivat piirinuohoushintoja.	- Kukin nuohousyrittäjä määrittää hintansa itse. - Omakotiliiton ja Kiinteistöliiton nuohouskyselyiden mukaan nuohouksen hinnat ovat pysyneet suunnilleen aikaisemmalla tasolla, kolmasosan mielestä hinnat ovat kuitenkin nousseet. Omakotiliiton kyselyssä nuohouksen hinnan keskiarvo vuonna 2021 oli 53,60 e. Kiinteistöliiton kyselyssä vuonna 2020 keskiarvo oli 49 e. - Itä-Suomen yliopiston selvityksen mukaan halvin nuohoushinta oli 39 e ja kallein 80 e, keskiarvohinta oli 52,40 e.

Taulukko 8: Nuohouksen hinta

Nuohouksen hintakehityksen seurannassa ja hintojen vertailussa käytetään mittarina yhden tulisijan ja sen hormin nuohousta. Kunkin kiinteistön nuohouksen lopullinen hinta riippuu nuohottavien tulisijojen ja savuhormien lukumäärästä.

Omakotiliiton nuohouskyselyissä nuohouksen hinta on asiakkaiden vastauksien mukaan noussut hieman kuluneen kolmen vuoden aikana. Vuonna 2019 yhden hormin ja tulisijan nuohouksen keskiarvo oli 50,20 e, vuonna 2020 51,30 e ja vuonna 2021 53,60 e. Nuohouksen mediaanihinta oli vuonna 2021 50 euroa, mikä on sama kuin vuonna 2020. Omakotiliiton KTI Kiinteistölieto Oy:llä teettämässä selvityksessä nuohouksen hintatietoja on kysytty nuohousyrittäjiltä. Tämän selvityksen mukaan nuohouksen hinnan keskiarvo vuonna 2021 oli 52,20 euroa.

Nuohouksen hinta vaihtelee kuitenkin paikkakunnittain ja nuohousyrittäjäittäin. Omakotiliiton nuohouskyselyn mukaan vuonna 2021 yhden tulisijan ja savuhormin nuohouksen hinta vaihteli välillä 20-126 euroa. KTI:n Kiinteistölieto Oy:n aineiston mukaan nuohouksen hinnan keskiarvo vaihteli vuonna 2021 eri puolilla Suomea 45 - 58 euron välillä.

Itä-Suomen yliopiston selvityksen mukaan nuohouspalvelujen hinnat eivät ole nousseet merkittävästi lainsäädäntöuudistuksen myötä, kun huomioidaan yleinen inflaatio. Kyselyiden epävarmuuksista huolimatta tulokset kuitenkin vahvistavat käsitystä, jonka mukaan normaalin omakotitalon nuohous maksaa tällä hetkellä keskimäärin hieman yli 50 euroa.

Nuohouksesta perittävää hintaa enemmän säädösmuutoksilla on ollut vaikutusta nuohousyrittäjien tapaan kertoa hinnoistaan. Kuluttajasääntelyn mukaan toimialasta riippumatta palvelun hinta on

oltava kuluttajan tiedossa aina ennen palvelun tilaamista. Nuohouksesta voidaan sopia usealla eri tavoin esim. puhelimesta, sähköpostitse tai verkkosivujen kautta, jolloin hintakin voidaan ilmoittaa eri tavoin. Kuluttaja-asiamiehen mukaan, jos yrityksellä on kaupalliset verkkosivut, on niillä oltava palveluhinnasto. Jos nuohouksen voi varata verkkosivujen kautta, hinnaston on oltava osa varausprosessia. Postilaatikkoihin jaettavissa nuohousmainoksissa hinta voidaan ilmoittaa perusveloituksena yhden tulisiijan ja hormin osata tai viitata yrityksen verkkosivuilla olevaan hinnastoon.

Ennen säädösmuutoksia piirinuohouksen ulkopuolisilla alueilla olevilla kiinteistöillä oli varsin vähän keinoja vertailla nuohousyrityksiä, sillä vain harva nuohousyritys kertoi esimerkiksi verkkosivuillaan palvelunsa sisällöstä tai hinnoistaan. Itä-Suomen yliopiston selvityksen mukaan nuohousyritysten verkkosivuilla on edelleen vähän tietoja palveluiden hinnoittelusta. Osalla yrityksistä oli selkeä ja kattava hinnasto erilaisista nuohoustöistä, mutta osa yrityksistä ilmoitti ainoastaan nuohouksen lähtöhinnan. Kaikilla nuohousyrityksillä ei ollut verkkosivuillaan tarkasteluaikana hinnastoa, vaan kehoitettiin pyytämään tarjousta. Enimmäkseen yritysten hinnat ilmoitettiin europerusteisina, mutta osalla yrityksistä oli edelleen käytössä piirinuohousaikainen yksikköhinnoittelu. Omakotiliiton nuohouskyselyn tuloksien mukaan rakennusten omistajien hintatietoisuus on lisääntynyt, mikä osaltaan vaikuttaa hintatietojen esittämisen yleistymiseen.

Omakotiliiton ja Kiinteistöliiton nuohouskyselyiden tulosten mukaan kuluttajat eivät ole täysin sisäistäneet nuohouspalvelujen hintasääntelyn päättymistä, sillä vain noin puolet asiakkaista varmistui nuohouspalvelun hinnasta ennen palvelun tilaamista. Saman nuohoojan käyttäminen vuodesta toiseen voi vaikuttaa siihen, ettei nuohouksen hintaa muisteta kysyä tai koetaan, ettei tarkalle hintatiedolle ole tarvetta. Palvelun tilaaminen ilman hintatietoa voi kuvastaa kuluttajien luottamusta hintatason säilymiseen ja tuttua nuohoojaa kohtaan.²³ Toisaalta yrityksen tulisi antaa asiakkaalle palvelun hintatieto tai tiedot hinnan määräytymisperusteista ennen tilauksen vahvistamisesta ilman asiakkaan erillistä tiedustelua.

2.7. Nuohouspalvelujen laatu

Nuohousuudistuksessa nuohoojalle säilytettiin vaatimus nuohoojan ammattitutkinnon suorittamisesta eli nuohoojana toimiminen on säännelty ammatti. Ammattitutkinnon katsottiin olevan riittävä tapa varmistaa nuohouspalvelun laatu sekä nuohoojan pätevyys nuohoustyön suorittamiseen. Myös nuohoustyön sisällön tarkalla sääntelyllä on pyritty vaikuttamaan nuohoustyön laatuun. Nuohousyritysten kilpailuasetelman arvioitiin parantavan asiakaspalvelun laatua.

Nuohoojan on nuohoustyössä noudatettava hyvää nuohoustapaa. Hyvällä nuohoustavalla tarkoitetaan Nuohousalan Keskusliiton nuohoustyöohjeita, jotka näin ollen sitovat palveluntarjoajia. Nuohousalan Keskusliitto on päivittänyt nuohoustyöohjeet 12.11.2020²⁴. Viimeisimmässä päivityksessä on huomioitu nuohoustyön turvallinen suorittaminen epidemiatilanteissa.

²³ Koonti Omakotiliiton ja Kiinteistöliiton kyselytuloksista vuodelta 2019 <https://intermin.fi/documents/1410869/3723680/Nuohousuudistuksen+seurantahavaintoja.pdf/668b904f-8001-753c-7853-790ce82769f5/Nuohousuudistuksen+seurantahavaintoja.pdf?t=1579874508000>

²⁴ Nuohousalan Keskusliiton nuohoustyöohjeet https://nuohoojat.fi/wp-content/uploads/2020/12/Nuohousty%C3%B6ohjeet_12_11_2020.pdf

Nuohouksen laatu	
Tilanne ennen nuohousuudistusta	Arvio nykytilanteesta
- Piirinuohousjärjestelmässä pelastuslaitokset käsittelivät asiakkaiden yhteydenotot koskien nuohoustyön laatua, työn siisteyttä, asiakaspalvelua, nuohoojan tavoittamista tai nuohouksen ajankohdan sopimista. - Asiakkaat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä nuohoukseen. Asiakkaiden halu vaihtaa piirinuohooja toiseen nuohoojan oli kuitenkin lisääntynyt.	- Omakotiliiton ja Kiinteistöliiton kyselyiden mukaan asiakkaat ovat olleet nuohoojaan ja nuohoustyön laatuun varsin tyytyväisiä. 90 % vastaajista on kokenut nuohouksen hyvin tai erinomaisen hyvin tehdyksi. - Kuluttaja-asiamiehen yhteydenotot ovat lisääntyneet, mutta lukumäärät ovat maltillisia. - Palvelun tilaaminen ilman hintatietoa voi kuvastaa luottamusta vallitsevaan hintatasoon mutta myös sitä, että aikaisemmin saatu palvelu on koettu hyväksi.

Taulukko 9: Nuohouksen laatu

Nuohouspalveluja koskee myös kuluttajansuojalain (38/1978) 8 luvun yleiset palveluita koskevat laatuvaatimukset. Nuohoustyön sisällöstä on säädetty pelastuslaissa varsin yksityiskohtaisesti kuluttajansuojan takia. Kilpailu- ja kuluttajaviraston saamat yksittäiset yhteydenotot ovat liittyneet nuohouksen laatuun, nuohouksen jälkeiseen sotkuun ja hintojen ilmoittamiseen.

Asiakkaan kokemukseen nuohouspalvelun laadusta vaikuttaa nuohoustyön teknisen suorittamisen lisäksi asiakaspalvelun onnistuminen, nuohouksen markkinoinnin asiallisuus ja palvelun hinnoittelun selkeys. Itä-Suomen yliopiston selvityksessä muutamat nuohoojat toivat vastauksissaan esille positiivisia huomioita lakimuutoksen vaikutuksesta nuohoustyön laatuun. Tällaisia olivat muun muassa näkemykset, että nuohoojat tekevät työnsä paremmin kilpailun vuoksi sekä valistavat asiakkaita nuohouksesta aikaisempaa paremmin.

2.8 Vaikutukset nuohousyrityksiin

Nuohousuudistuksen yhtenä tavoitteena oli edistää uusien yrittäjien alalle tuloa. Nuohousuudistuksessa nuohousyritysten elinkeinonharjoittamista koskeva sääntely keveni. Nuohoojalla säilyi aikaisempi ammattitutkintovaatimus, jolloin kaikki entiset nuohoojat pystyivät jatkamaan ammatinharjoittamista. Yritystoiminnalle ei säädetty muita vaatimuksia.

Säädösvalmistelun yhteydessä arvioitiin nuohousyritysten lukumäärän lisääntyvän, kun yritystoiminnan aloittaminen ja markkinoille pääsy on mahdollista ilman nuohouspiirin kilpailutuksen voittamista. Myös ennakoitiin, että piirinuohouksen poistuminen saattaa houkutella alalle takaisin nuohoojia, jotka olivat siirtyneet muihin tehtäviin esimerkiksi hävittyään nuohouspiirin kilpailutuksen. Myös nuohousyrittäjänä toimiminen osa-aikaisesti olisi aiempaa helpompaa.

Vaikutukset nuohousyrityksiin	
Tilanne ennen nuohousuudistusta	Arvio nykytilanteesta
- Nuohousyrittäjiä oli noin 400 ja alalla työskenteli noin 700 nuohoojaa. - Yritykset mikroyrityksiä ja kolme neljästä oli yhden nuohoojan yrityksiä. - Huoli nuohoojien vähäisestä määrästä, kun nuohoojia siirtyi pois alalta ja eläkkeelle enemmän kuin uusia valmistui. Nuohousyritykset eivät ottaneet uusia oppisopimusopiskelijoita aikaisempaan tapaan ja vapautuneisiin nuohouspiireihin ei ollut hakijoita. - Piirinuohousyrityksenä toimiminen ei sisältänyt yritystoiminnan riskejä.	- Nuohousalan Keskusliiton arvion mukaan nuohoojia on tällä hetkellä noin 600-700. - Suurin osa yrityksistä on edelleen paikallisesti toimivia yhden nuohoojan yrityksiä. - Alalle on perustettu uusia yrityksiä. Alkuun jo olalla olleiden työntekijöiden perustamia, mutta nyt myös uusia toimijoita. - Nuohoojan koulutus kiinnostaa ja opiskelijoiden lukumäärät ovat kasvussa notkahduksen jälkeen. Ammatillisen koulutuksen uudistuksen jälkeen tutkinnon suorittamisessa on enemmän vaihtoehtoja. - Vaikka rakennusten nuohousvelvoite luo vankan pohjan nuohousyrityksien toiminnalle, on kilpailutilanne tuonut mukanaan alalle normaalit yritystoiminnan riskit.

Taulukko 10: Vaikutukset nuohousyrityksiin

Nuohousalan Keskusliiton mukaan uusia nuohousyrityksiä oli rekisteröity vuonna 2019 40 kpl, joista noin 30 oli piirinuohousyritysten entisten työntekijöiden perustamia. Koska ammattitutkinnon suorittaminen kestää noin kaksi vuotta, kokonaan uusia toimijoita toimialalle on alkanut tulla vasta vuoden 2021 aikana.

Ammatillisen koulutuksen uudistus muutti nuohoojan koulutuksen rakennetta samanlaiseksi kuin muu ammatillinen koulutus. Opetushallitus on päivittänyt tutkinnon perusteet. Tutkinnon suorittamisessa on nykyään enemmän vaihtoehtoja, esimerkiksi lämmityslaitteasentaja voi täydentää osaamistaan ja pätevöityä myös nuohoojaksi. Työelämälähtöinen opiskelu on tärkeä osa ammatillista koulutusta. Nuohousalan Keskusliitto on kehittänyt toteuttamaansa nuohousalan tutkintoihin valmistavaa koulutusta sekä tarjoamaansa täydennyskoulutusta. Tällä hetkelle nuohoojan koulutusta järjestää aktiivisesti kolme ammattioppilaitosta: Tampere, Seinäjoki ja Kouvola. Näiden oppilaitoksien lisäksi nuohoojia on vuonna 2020 valmistunut myös Helsingistä ja Pohjois-Karjalasta. TREDUlla (Tampere) on pitkät perinteet nuohoojien kouluttajana.

Nuohousalan Keskusliiton mukaan opiskelijamäärät ovat lisääntyneet säädösmuutosten voimaantulon jälkeen, mitä osaltaan kuvaa alan ja yritystoiminnan houkuttelevuutta. Joillain alueilla oppisopimusopiskelijoista on ollut jopa pulaa. Esimerkiksi Varsinais-Suomessa työntekijäpulaan on etsitty apua erillisellä TE-toimiston rekry-hankkeella. Toisaalla oppisopimuspaikkojen saamisen vaikeus hankaloittaa uusien nuohoojien tuloa alalle.

Talotekniikan työelämätoimikunnan raportin mukaan vuonna 2018 uusia nuohoojia valmistui 35 ja vuonna 2019 38 henkilöä.²⁵ Opetushallituksen mukaan vuonna 2020 on valmistunut 47 nuohoojaa. Talotekniikan työelämätoimikunta on arvioissaan nostanut esille huolen nuohouksen osaamisalan oppisopimuspaikkojen riittävydestä suhteessa koulutuksenjärjestäjiin. Koska nuohooja työskentelee itsenäisesti ilman kokeneen nuohoojan valvontaa jo heti valmistumisensa jälkeen, on opiskeluaajan kokemus aidosta työelämäympäristöstä tärkeää.

²⁵ Talotekniikan työelämätoimikunnan tilannekuva 2018-2019, <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/talotekniikan-tyoelamatoimikunnan-tilannekuva-2018-2019.pdf>

Itä-Suomen yliopiston selvityksen mukaan suurin osa (86 % 114 vastaajasta) nuohousyrityksistä ei vastaushetkellä työllistänyt yhtään oppisopimusopiskelijaa. Nuohousyrityksien vastauksien mukaan oppisopimusopiskelijoille ei ollut yrityksessä tarvetta, kun töitä koettiin olevan riittävästi vain yhdelle nuohoojalle. Oppisopimusopiskelijasta aiheutuvien kustannusten lisäksi oppisopimusopiskelijoiden ottamista hillitsee pelko kilpailijan kouluttamisesta, riskittömämpänä pidettiin vaihtoehtoa palkata opiskelija suoraan tuttavapiiristä. Osa yrityksistä suhtautui myönteisemmin oppisopimusopiskelijoiden rekrytoimiseen, jos yrityksellä oli tarve lisätyövoimalle kasvaneen asiakaskunnan takia. Lisätyövoiman kouluttaminen koettiin vaihtoehdoksi myös silloin, kun yrittäjänuohoojan omaa työmäärää haluttiin pienentää tai kouluttaa työlle jatkajaa.

Nuohousyritysten koon kasvaessa nuohousyrityksien määrä voi vähetä, mutta nuohoustyötä tekevien nuohoojien lukumäärä kasvaa. Itä-Suomen yliopiston selvityksen mukaan oppisopimusopiskelijoiden palkkaamiseen suhtaudutaan myönteisemmin isommassa yrityksessä kuin pienemmässä. Nuohoojien vastauksissa tuotiin esille, että henkilöstömäärän kasvattamispäätöksiin vaikuttavat myös muut yrityksen tarjoamat palvelut mm. ilmanvaihtoon liittyvien puhdistusten kysyntä.

3. Nuohoukseen liittyvät rekisterit

Eduskunta edellytti lausumassaan myös nuohoojan ammattipätevyysrekisterin sekä asuinkiinteistöjen nuohousrekisterin selvittämistä. Nuohoukseen liittyen rekisterien tarvetta arvioitiin hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä. Nuohoukseen liittyviä rekisteritarpeita ja -toiveita on tullut esille myös seurantaryhmän seurannan yhteydessä, erityisesti Nuohousalan Keskusliitto on tuonut rekisteritarpeita esille aktiivisesti.

Nuohouspalveluja käyttävien kuluttajien näkökulmasta nuohoojan ammattipätevyysrekisterissä olisi käytännössä kyse nuohoojien yhteystietojen löytämisestä. Nuohousyritysten kannalta nuohoojien rekisteröinnissä olisi kyse sen varmistamisesta, ettei nuohouspalveluja tarjota ilman nuohoustyötä tekevän ammattipätevyyttä. Nuohoojan ammattitutkinnon suorittaminen ei ole tae siitä, että yritys toimisi vastuullisesti tai noudattaisi muun muassa palvelujen markkinoinnissa tai hinnoittelussa pelisääntöjä.

Asuinkiinteistöjen nuohousrekisteriä on esitetty, jotta rakennusten nuohousvelvoitteen toteutumista ja tulisiijoihin ja savuhormeihin liittyvien vikojen kehittymistä voitaisiin seurata nykyistä tarkemmin. Rekisteritiedot kiinnostavat myös yrityksiä esimerkiksi palvelun markkinoinnin kohdistamistarkoituksissa.

Nuohousuudistuksen toimeenpanon yhteydessä ei ole tullut esille seikkoja tai sellaisia uusia näkökulmia, jotka edellyttäisivät uutta sääntelyä rekistereistä. Uusien ja ainoastaan nuohoukseen liittyvien rekisterien perustamiskustannuksia, teknistä toteutusta ja rekisterinpitäjäksi soveltuvaa viranomaistahoa ei ole lähdetty selvittämään tarkemmin. Tilanne ei ole muuttunut siitä, mitä rekistereiden tarpeista ja toteutuksesta todettiin nuohousuudistuksen eduskuntakäsittelyn aikana. Kehitteillä olevat rekisterihankkeet, kuten rakennetun ympäristön tietojärjestelmä²⁶, eivät ole vielä edenneet niin pitkälle, että rakennuksen käytön aikaisten huolto- ja kunnossapitotietojen kirjaamisen laajuudesta olisi tietoa.

3.1 Nuohoojarekisteri

Nuohoojan ammatti on säännelty ammatti. Edellytyksenä ammatin harjoittamiseen on nuohousalan tutkinto, muita pätevyysvaatimuksia tai kelpoisuusehtoja ei ole säädetty. Myöskään ei ole säädetty pätevyden todentamisesta viranomaiselle, eikä nuohoojana toimimista tai nuohouspalvelujen tarjoamista ole säädetty ilmoituksen- tai luvanvaraiseksi toiminnaksi. Näin ollen nuohoojista tai nuohousalan yrityksistä ei ole viranomaisen ylläpitämää rekisteriä.

Säädösvalmistelun yhteydessä ei nähty perusteltuna säätää nuohoojana toimimista ilmoituksen- tai luvanvaraiseksi. Viranomaisten ylläpitämät rekisterit liittyvät yleensä siihen, että joko ammatin harjoittaminen tai palvelujen tarjonta on ilmoituksen tai luvanvaraista. Tällöin rekisteri muodostuu

²⁶ Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä www.ym.fi/ryhti

niistä tiedoista, jotka toimitetaan viranomaiselle toimintailmoituksessa tai lupahakemuksessa. Osa rekisterin tiedoista voisi olla saatavilla julkisena tietopalveluna.

Nuohousyriyten kannalta nuohoojien rekisteröinnissä olisi kyse säännellyn ammatin valvonnasta ja sen varmistamisesta, ettei nuohouspalveluja tarjota ilman nuohoustyötä tekevän ammattipätevyyttä. Nuohousalan Keskusliitto ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto ovat saaneet muutamia yhteydenottoja, joissa on epäilty, että nuohoojana toimisi henkilöitä, joilla ei ole pelastuslain edellyttämää nuohoojan kelpoisuutta. Nuohoojarekisteri helpottaisi tällaisten valenuohoojaepäilyjen tarkastamista, mutta ei kuitenkaan poistaisi niitä. Asiakkaan kannalta nuohoojarekisteri helpottaisi nuohoojan tilaamista ja saattaisi edistää osaltaan rakennusten nuohousvelvoitteen toteutumista. Toisaalta nuohousyriyksiltä perittävät rekisteröinti- ja käsittelymaksut siirtyisivät todennäköisesti nuohouksesta perittävään kuluttajahintaan.

Lähtökohtaisesti asiakkaat ovat tyytyväisiä saamaansa nuohouspalveluun, eikä heillä ole ollut tarvetta epäillä nuohoojan pätevyyttä tai osaamista. Omakotiliiton nuohouskyselyiden mukaan yleisintä on käyttää tuttua nuohoojaa.

Nuohoojan ammattitutkinnon todentaminen ei ole nuohouksen tilaajan tehtävä, vaan todentamisvastuu on palvelun tarjoajalla. Nuohouspalvelua kuten ei muutakaan palvelua saa mainostaa virheellisin tai harhaanjohtavin tiedoin. Palvelun tarjoaminen ilman säädettyä pätevyyttä on tulkittu tällaiseksi harhaanjohtavaksi palvelun markkinoinniksi. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi nuohouspalvelujen markkinoinnin valvonnan yhteydessä pyytää nuohoojan ammattitutkinnon suorittamisen selvittämistä.

Nuohouspalvelujen käyttäjät käyttäisivät rekisteriä lähinnä hakupalveluna tietyllä alueella toimivien nuohoojien löytämiseksi. Nuohoojien yhteystietoja voi tällä hetkellä löytää erilaisista palveluhakemistoista ja nuohouksen varaamista ja tilaamista varten on syntynyt erilaisia palvelualustoja.²⁷ Esimerkiksi Nuohousalan Keskusliitto²⁸ tarjoaa jäsenyrityksilleen mahdollisuutta markkinoida palvelujaan liiton verkkosivuilla olevan hakupalvelun avulla.

Nuohousuudistuksen toimeenpanon seurannassa ei ole tullut esille sellaisia uusia näkökulmia tai ei ole myöskään ilmennyt sellaisia ongelmia, joiden ratkaisemiseksi olisi perusteltua säätää nuohoojan ammatin harjoittaminen tai palvelujen tarjonta ilmoituksen- tai luvanvaraiseksi.

Jos nuohoojien rekisteröinnillä tavoiteltaisiin nimenomaan nuohoojien ammattitaidon ja osaamisen varmistamista, vartenotettavana kehittämisvaihtoehtona olisi vapaaehtoinen henkilösertifiointi, jonka nuohousala toteuttaisi yhdessä sertifiointitahon kanssa. Henkilösertifiointi on yleistä rakennus- ja kiinteistöalalla.

3.2 Asuinkiinteistöjen nuohoustietojen rekisteri

Asuinkiinteistöjen nuohoustietojen rekisteröinnin osalta on esitetty, että nuohoojat kirjaisivat nuohoustiedot joko pelastuslaitosten järjestelmiin, kiinteistörekisteriin tai johonkin muuhun valtakunnalliseen rekisteriin. Asuinkiinteistöjen nuohousrekisteri olisi tarkoitettu rakennusten nuohousvelvoitteen toteutumisen nykyistä tarkempaan valvontaan ja tulisijoihin ja savuhormeihin liittyvien vikojen kehittymisen seurantaan. Säädösvalmisteluvaiheessa tuotiin esille, että nuohoustietojen rekisteröinti saattaisi myös sujuvoittaa kiinteistökauppaa.

Uudisrakennukselta edellytetään käyttö- ja huolto-ohjeen laatimista, mutta rakennuksen omistajaa ei ole velvoitettu tallentamaan rakennuksen elinkaaren aikaisia kunnossapito- ja huoltotoimenpiteitä käyttö- ja huolto-ohjeeseen. Vaikka rakennuksen omistajalle ei ole säädetty nimenomaista velvoitetta säilyttää nuohoustodistusta, yleisesti voidaan olettaa nuohoustodistuksen olevan sellainen dokumentti, joka liitetään kiinteistön huolto- ja kunnossapitoasiakirjoihin.

Nuohoustietoja ei ole tarve rekisteröidä nuohousvelvoitteen valvonnan takia, koska pelastusviranomaisen valvontatehtävän tavoitteena ei ole kontrolloida rakennusten nuohousvelvoitteen toteutumista, sillä tarkkuudella, että jokaisesta tulisijasta olisi oltava

²⁷ www.talokuntoon.fi , www.nuohousaika.fi , <https://zeckit.com/fi/>

²⁸ Nuohousalan Keskusliiton jäsenyritysten palvelu <https://nuohoojat.fi/etsi-lahin-omanuohooja/>

ajantasainen tieto, milloin nuohous on tehty. Koska tulisijojen ja savuhormien nuohousvelvoite ei koske käyttämätöntä tulisijaa ja savuhormia, nuohoustietojen ajantasaisuus edellyttäisi rakennuksen omistajalle säädettävää velvoitetta ilmoittaa tulisijan käytöstä tai käyttämättömyydestä.

Nuohottavia kiinteistöjä on noin 1,27 miljoonaa, ja niissä on yhteensä noin 3,5 miljoonaa tulisijaa. Rekisteriin vuosittain kirjattavien tietojen määrä olisi varsin suuri. Jos nuohoustietojen kirjaaminen rekisteriin säädettäisiin nuohousyrityksen vastuulle, olisi se uusi hallinnollinen tehtävä, jonka kustannukset todennäköisesti siirtyisivät nuohouksesta perittävään kuluttajahintaan.

Asuinkiinteistöjen nuohoustiedot kiinnostavat yrityksiä esimerkiksi nuohouspalvelun markkinoinnin kohdistamistarkoituksissa tai laajemmin rakennusten käyttö- ja kunnossapitotietojen hyödyntämisessä. Kiinteistöjen nuohoustietojen kirjaamisoikeus ei automaattisesti tarkoittaisi kiinteistön kunnossapitotietojen lukuoikeutta.

Erillisen, vain nuohoustietojen tallentamiseen tarkoitetun rekisterin perusteaminen ei ole tarkoituksenmukaista. Ympäristöministeriössä on käynnissä laaja hanke rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä (RYHTI-hanke)²⁹. Hankkeessa on tarkoitus koota rakennuksiin liittyvää tietoa koko elinkaaren ajalta valtakunnallisesti hyödynnettävään digitaaliseen muotoon. Kiinteistöalan digitalisointihankkeiden eteneminen tuo uusia mahdollisuuksia myös nuohoustiedon säilyttämiseen sähköisessä huoltokirjassa.

Pelastuslaitoksen suorittamassa palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissyä ja selvitetään tarvittavassa laajuudessa muun muassa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät ja palosta aiheutuneet vahingot. Nuohoojien vikailmoitukset pelastuslaitoksille tulipalon vaaraa aiheuttavista vioista tallennetaan pelastuslaitosten valvontarekisteriin. Pelastuslaitosten valvontasovellusta kehitetään parhaillaan ja tavoitteena on, että pelastuslaitosten valvontarekistereihin tallennettuja tietoja voitaisiin jatkossa käyttää myös valtakunnallisen riskitiedon tunnistamiseen.

Nuohoustietojen rekisteröinnin osalta ei nuohousuudistuksen toimeenpanon seurannassa ole tullut esille uusia näkökulmia, eikä erillisen nuohoustietojen rekisterin tarvetta tai vaihtoehtoisia toteutustapoja ole selvitetty tarkemmin.

4. Johtopäätelmät nuohousuudistuksen toimeenpanon seurannasta

4.1. Sääntelyn toimivuus

Nuohousuudistuksen toimeenpano on sujunut ennakoidusti, eikä yllättäviä vaikutuksia ole syntynyt. Rakennusten omistajat käyttävät nuohouspalveluja entiseen tapaan ja nuohouspalveluja on ollut saatavilla riittävästi. Nuohouspalvelujen käyttäjät ovat olleet yleensä tyytyväisiä saamaansa palveluun. Nuohouksen hinta on säilynyt kohtuullisena myös taajamien ulkopuolella. Toimialalle on tullut uusia yrityksiä ja nuohoojien koulutusmäärät ovat kasvussa.

Säädösmuutosten jälkeen rakennusten nuohousten toteutuminen on arvioiden mukaan hieman heikentynyt ja nuohousvälit ovat joissain tapauksissa pidentyneet. Nuohousyritykset ilmoittavat aikaisempaa harvemmin tulisijoissa ja savuhormeissa havaitsemistaan tulipalon vaaraa aiheuttavista vioista pelastuslaitoksille. Nuohouksen hinta on nousussa, mutta muutokset eivät ole olleet kovin isoja. Nuohousyritysten toiminnassa on puutteita nuohouspalvelujen markkinoinnissa ja hintojen ilmoittamisessa. Nuohouksen dokumentointia asiakkaalle tulee edelleen parantaa.

Johtopäätelmä:

Nuohousta koskevaan pelastuslain sääntelyyn ei ole tällä hetkellä tarve tehdä muutoksia.

²⁹Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä www.ym.fi/ryhti

4.2. Toimeenpanon kehittämistarpeita

Säädösmuutosten toimeenpano on vielä osittain kesken, kun nuohousyrittäjät ja kiinteistöjen omistajat eivät ole piirinuohouksen päättymisen jälkeen täysin omaksuneet uudenlaisia toimintatapoja. Nuohousuudistuksen pitkän aikavälin vaikutukset eivät ole vielä nähtävissä.

- Rakennusten tulisijojen ja savuhormien nuohouksesta on tarve myös jatkossa viestiä monipuolisesta ja säännöllisestä. Nuohousvelvoitteen lisäksi on edelleen tarve viestiä hintasääntelyn päättymisestä, nuohoustodistuksen tarpeellisuudesta ja siitä, ettei nuohooja tule nuohoamaan tilaamatta.
- Tietoa nuohouksesta tulisi olla eri tahojen verkkosivuilla saatavilla nykyistä laajemmin ja kattavammin niin kuluttajille kuin nuohoojille. (Ministeriön verkkosivut eivät ole toimeenpanossa keskeisin lähdemateriaali.)
- Nuohoojan havainnot tulisijassa tai savuhormissa tulipalon vaaraa aiheuttavista vioista ja puutteista tulee toimittaa pelastuslaitokselle. Tulipalon vaaraa aiheuttavista vioista ja puutteista tulisi olla yhdenmukaiset ilmoittamisperusteet. Tämä edellyttää toimenpiteitä niin nuohoojilta kuin pelastuslaitoksilta.
- Toimivan ja tasapuolisen kilpailun mahdollistamiseksi nuohousyritysten tulee ilmoittaa palvelunsa hinnat avoimesti ja toimia nuohouksen markkinoinnissa lainsäädännön mukaisesti.
- Nuohouksen toimialaa on tarve "brändätä", jotta nuohousala kiinnostaisi uusia opiskelijoita ja nuohouspalveluja olisi riittävästi tarjolla myös tulevaisuudessa. Toimialaa on mahdollista markkinoida esimerkiksi yritystoiminnan kasvupotentiaalilla, koska nuohouspalvelujen kysyntä on varmistettu rakennusten nuohousvelvoitteella.
- Teknisten nuohoustyöohjeiden lisäksi toimialalle olisi tarve laatia yhteinen ohjeistus nuohouspalvelujen markkinoinnista ja hintojen ilmoittamisesta asiakkaalle.

Johtopäätelmä:

Nuohousalan kehittämisessä toimialan itsensä tulisi ottaa suurempi rooli nuohouksen toteutumisen edistämisessä ja uusien toimintatapojen yleistymisessä, jotta toimialalla toimittaisiin nykyistä yhdenmukaisemmin ja nuohouksen merkitys säilyisi tietoisuudessa.

Eri toimijoiden tulee jatkaa monipuolista nuohousviestintää.

4.3. Nuohoukseen liittyvät rekisterit

Vaikka uutena ilmoitustyyppinä Kilpailu- ja kuluttajavirastolle on tullut epäilyjä nuohoojan kelpoisuudesta, ei toimeenpanon yhteydessä ole noussut esiin, että nuohouspalvelujen tarjoaminen ilman nuohoojan pätevyyttä olisi yksittäistapauksia laajempaa tai ilmiö olisi lisääntymässä huolestuttavasti. Kilpailu- ja kuluttajavirasto seuraa tietojärjestelmiin kertyviä ilmoitustietoja ja käyttää niitä apuna esimerkiksi valvontansa kohdentamisessa. Nuohouspalvelujen markkinoinnin valvonnan yhteydessä Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi pyytää nuohoojan ammattitutkinnon suorittamisen selvittämistä.

Johtopäätelmä:

Nuohoojan elinkeinonharjoittamisen sääntelyä ei ole perusteltua lisätä toiminnan aloittamisen ilmoittamisvelvoitteella. Vaikuttavampi ja tehokkaampi kehittämisvaihtoehto saattaisi olla toimialan itsensä toteuttama vapaaehtoinen henkilösertifiointi.

Pelastustoimen tilastojen mukaan tulisijoista ja savuhormeista aiheutuneita tulipaloja on vuosittain alle sata ja savuhormien nokipaloja alle 300. Seurantahavaintojen mukaan kiinteistöjen omistajat käyttävät nuohouspalveluja lähes entisellä tasolla. Tiedot pelastustoimen hälytystehtävistä tallennetaan pelastustoimen toimenpiderekisteriin ja pelastuslaitos arvio kaikkien tulipalojen

syttymissyyn. Nuohoojien toimittamat vikailmoitukset tallennetaan pelastuslaitoksien valvontarekisteriin.

Johtopäätelmä:

Paloturvallisuussyistä ei ole tarve perustaa rakennusten nuohoustiedoille erillistä rekisteriä ja säätää lisävelvoitteita rakennuksen omistajalle ja nuohoojalle.

Nuohoojien nykyinen ilmoitusvelvoite pelastuslaitokselle tulipalon vaaraa aiheuttavista vioista on saatava toteutumaan nykyistä paremmin.

Pelastusylijohtaja

Kimmo Kohvakka

Yli-insinööri

Jaana Rajakko

Liitteet	-
Jakelu	Hallintovaliokunta
Tiedoksi	SM Sisäministeriö, Kirsi Pimiä